

Todor P. Todorov:

Hagabula

(részlet)

MADARAK KERTJE

A zöld sáv a láthatáron hol közeledik hozzájuk, hol hirtelen elhúzódik, és ismét a távolba vész. Aguilar tovább mesél:

– A Marburg melletti mezőn átkelvén találkoztam Eulenbart báró menetével. Pazar oszlop volt – zenészek, vadászok, trubadúrok, akrobaták, szajhák, borszakértők, csillagjósok, illatszerészek és más, bizonytalan hivatású kísérők. Ez a díszkíséret istentelen zajt csapott, úgyhogy messziről lehetett hallani a közeledését. A báró üdvözölt, aztán meghívott, hogy csatlakozzam hozzájuk a kastélyához vezető úton. Eulenbart híres volt a madaraskertjéről, sokan bármit megadtak volna, csak hogy messziről vethessenek rá egy pillantást. Két nappal később volt esedékes a madarak ünnepe, s mint minden ősszel, Európa minden sarkából várták a vendégeket. Úgy gondoltam, egy ilyen lehetőséget nem szabad elszalasztanom – a nemesek imádnak pletykálgatni, csak akad majd valaki, aki látott vagy hallott valamit. A fejvadászatot mindig nyomvadászat előzi meg. Megfordítottam hát a lovam, és csatlakoztam a karneváli felvonuláshoz.

A báró kertje lenyűgöző volt. Óriási, erőd méretű kalitka vette körül, finom öntöttvas díszítésekkel és áttetsző, aranyozott és ragyogó színekre festett hálókka. A csicssergést, szárnyverdesést és csőrkopogást már jóval azelőtt hallani lehetett, hogy magát a kastélyt megpillantottuk volna. Viharmadarak, pacsirták, keselyűk, sirályok, rigók, verebek, sasok, héják, baglyok, szalonkák és siketfajdok – fel se lehet sorolni, mi mindent gyűjtött össze Eulenbart a kertjébe. A világ minden madarát, mondogatta. Volt ott madár, aminek lapos volt a feje, akár a lapát; voltak csuklyás és erszényes madarak; madarak, melyeknek szeme a szárnyuk alól pislogott elő; portugálul beszélő madarak; madarak, melyeknek tollait az álmaik színezték; továbbá csak az ókori ornitológusok által ismert fajták, melyek verseket szavalnak.

A kertben tett hosszú séta után, mely viharos tetszésnyilvánítással zárult, a vendégeket vacsorára invitálták a tükörterembe. A fogásokat már felszolgálták, a bor ott csillogott a poharakban, a minden falat beborító tükrökben nevetés reszketett, amikor megérkezett az utolsó vendég. De Muntuño grófnő még le sem szállt a hintóról, s az asztalnál máris suttozták: azért jön, ami a báró szívének a legdrágább. Jól tudta mindenki, hogy Eulenbart maradai nem eladók. Annyi év alatt egyetlen példányt sem adott el. Legértékesebb szerzeményére Perzsiában tett szert. Mit adott érte, csak az Isten tudja – sokak szerint a lelkét. Mindenesetre egy fönixszel érkezett vissza, melyet egy titkos pincében tartott elzárva. Azt beszélték, a kastély alatt valóságos labirintus van ehhez hasonló helyiségekből, ahol Eulenbart azokat a madarakat tartja, amelyeket ő „maguknak való lelkeknek” nevez, mert képtelenek bárkivel is együtt élni. Sem más madarakkal, sem emberrel. De azért is, mert birtoklásuk Gibraltártól Pétervárig mindenütt törvényellenes. Hárpiák, ördögi madarak, vámpírok, háromfejű denevérek, álomszívók, baziliszkuszok, fekete kakasok, holdmadarak. Ez volt a gróf titkos kertje. Valahol ott cserélt bőrt a fönix minden őszi napéjegylenlőségkor. De Muntuño grófnő ezért a bőrért jött, s mint állították, kétládányi pénzt hozott magával. A madár testéről leválva a bőr gyorsan hamuvá lett, de e tény nyilvánvalóan nem aggasztotta a grófnőt. A nemesemberek mesés összegeket költöttek drága holmikra, s ezen senki még csak nem is csodálkozott. De hamuért aranyat – ez a báró legjobb üzletének ígérkezett. A grófnő indítékára csak később derült fény.

De Muntuño grófnő, jelentette be a lakáj, s a szalon magas ajtai szélesre tárultak. Az ajtónyílás néhány pillanatig üres maradt, mintha senki sem jönne. A vendégek odafordították fejüket, szótlán pillantásokat vetve a bejárat felé. Odakintről csak a madarak rikoltozása és káromgása hallatszott. Mintha hirtelen riadalom tört volna rájuk – szárnyukkal verdestek, tompán a hálónak ütköztek, összevissza repdesve minden irányban. Végre közeledő lépések zaja hangzott fel az ajtó felől. A grófnő fiatal volt, beteges, beesett arcát sötét fürtök keretezték. Gyengének és törékenynek látszott, olyan óvatosan lépdelt, mintha egy hirtelen mozdulatra összetörhetnének a csontjai. Csend telepedett az asztalra, mindenkit megbabonázott az új vendég megjelenése. Mintha kísértet lépett volna a terembe, amely előtt mindenkinek kötelessége csendben maradni. Egyedül a gyertyalángok sercegése hallatszott. Még a madarak is elhallgattak odakint. Végül a házigazda összeszedte magát, felállt, és az asztalhoz invitálta az újonnan érkezettet, előzékenyen mellém ültetve őt, mivel mindketten spanyolok voltunk, s így, ha ezen a távoli helyen is, de rövid időre otthon érezhettük

magunkat napfényes anyanyelvünk ölén. A grófnő ajka azonban zárva maradt akkor is, amikor üdvözöltem, és megkérdeztem, hogy utazott. Kezét az asztalra fektette, de nem nyúlt az ételhez, noha külseje fáradtságról, ha nem mindjárt elcsigázottságról árulkodott. Csak egy pillanatra nézett rám, mielőtt leült. Nedves szeme megdöbbenett – volt benne valami testetlen, mintha esőből volna, mintha az egész nő csupán egy felhő lenne, valami, ami minden pillanatban elillanhat, eloszolhat, elolvadhat, mintha sosem lett volna. Ezt minden bizsonnyal a betegségének tulajdonítom, ha nincs a neve. Muntuño kihalt vidék volt, ahol bűzös mocsarak váltakoztak ingoványokkal. Terméketlen, rossz föld. Ezt a nevet egyedül útonálló és szélhámosok aggatták magukra. S mivel a hely annyira az Isten háta mögött feküdt, hogy kevesen hallottak egyáltalán róla, megtörtént, hogy egy-egy De Muntuño gróf társasági karriert csinált, és egyszerű machinációk sorozatával gyorsan meggazdagodott. Különösen külföldön. Ott a Muntuñók rendkívüli sikereket arattak. A mellettem ülő nő nem az volt, akinek a báró hitte.

Az, amit egy véletlen szemlélő gögnek vagy betegség tünetének vélt volna, a leghétköznapiabb ijedtség volt. A grófnő félt. Hamar felfogtam, hogy az én közelségem ijeszti meg. Vagy attól tart, hogy ha megszólal, felismerem? Feltűnően kerülte a tekintetemet, és akárhogy is próbáltam beszélgetést kezdeményezni, nem is reagált. Gyanúim felerősítették bennem a vágyat, hogy még egyszer a szemébe nézzek. Megmagyarázhatatlanul vonzott ez a törékenysége, legszívesebben addig néztem volna, amíg bennem magamban össze nem törik valami. Nem értettem, mi történik. Mintha megfejttem volna a titkát, s íme, mégsem tudom felidézni. Talán Beatriz unokanővéremre emlékeztet? Vagy én vagyok az, aki haldoklik? Forgott velem a világ, a gyertyák lángja összefolyt a porcelánnal és a sült hússal, minden egy ködögömbbé állt össze, mely megkettőződött, aztán megháromszorozódott, és egyre növekedett a tükrökben. Éreztem, hogy megdermedek, végtagjaim elnehezültek, már-már a padlóra rogytam. S ekkor az előtttem lévő, fényesre suvickolt villán megpillantottam a tükörképét. Mintha valódi tükörben láttam volna. És megértettem. Le nem vettem a szemem a villán tükröződő alakról, s íme, valami megpattant bennem. Most, hogy én magam voltam az, aki menten lerogyik a székéről, a nő már nem is tűnt olyan törékenynek és betegesnek, mint az előbb. Megingott körülöttem a világ. Esküdni mertem volna, hogy orcái most már rózsásak, akár a napcsókolta barack, szeme ragyog, s egészséges, telt húsú testén nyoma sincs sem kimerültségnek, sem betegségnek.

– Hogy érzi magát, kapitány? Mintha kissé sápadt lenne. Csak nincs rosszul?
– kiáltott oda Eulenbart az asztal túlsó végéről.

– Igen, valóban. Hogy van, kapitány? Betegnek látszik – szólalt meg első ízben De Muntuño grófnő.

– Teee... – sziszegtem, de torkomból hab tört fel, végigfolyt az államon, s szavaimat érthetetlen hörgésbe fordította.

– Mit mond a señor? – emelkedett fel Eulenbart, láthatóan megrémülve a külsőmtől.

– Meghalok – gurguláztam. Figyelmeztetni akartam a bárót, mindent elmondani neki, de torkom összeszorult, csak sípolás jött ki rajta, mint a köhögésnél.

– A kapitány azt mondja, nem érzi jól magát. Azt mondja, beteg, és szeretné, ha visszakísérné a szállására.

– Természetesen, kapitány. Azonnal – a báró intett az ujjával, s két lakáj rögtön elindult felém.

– Ne – hörgöttem. – Ne hagyjon... Segítsen... báró uram!

Ordítani akartam, de magam is hallottam a hangomat: vstuc, hrssz... Torkom rángógörcsei érthetetlen hangokat képeztek.

– Szorít a mellkasa. Bizonyára túlerőltette magát. Fektessek le. Azt mondja, álmos, egyre ezt ismételteti – magyarázta De Muntuño grófnő.

Íme, az ítélet. Magányosan halok meg, bénultan fekvé az ágyon. Egyedül a madarak lesznek végzetem tanúi. A madarak, szakadatlan csivitelésükkel, a kalitkából kimeredő szemükkel.

Egy kérdés merült fel a tudatomban, eluralkodott az elmémen, és egyre választ keresett. Ez volt az utolsó kérdés, melyet feltettem magamnak, mielőtt elvesztettem volna az eszméletemet. És talán az utolsó az életemben. Miért ijedt meg tőlem a grófnő? Minden hatalma ellenére valami összerezzen benne – de micsoda?

A válasz villámként hasított belém. Az evőeszközök! Hát persze, az evőeszközök! Még mindig a villában tükröződő képre meredtem, amikor szemem sarkából észrevettem a nyél finom virágmintás gravírozását. A levelek és szárok, a miniatűr koronák és szirmok közé apró betűkkel a *De Wolf* név volt vésve. Láttam a műhelyét Amszterdamban. A cégéren ez állt: „Csak tiszta ezüstből – De Wolf”. Tudtam, hogy ügyfele volt a török szultán, az ő

evőeszközeivel evett Hispánia királya, a római pápának meg ezüsttálcákat, fészületet és az egyházatyák arcképeivel díszített villákat és kanalakat ajándékozott. S mindezt tiszta, ötvözetlen ezüstből. Íme, Eulenbart sem sajnálta a pénzt ezekért a luxusvillákért. Mint mondtam, a nemesek mesés összegeket költenek drága holmikra. Egy mozdulattal megragadtam a villát, és beledöftem a grófnő kezébe. Ő nem mozdult. Tenyere ott maradt az asztalra szögezve. Vér fröccsent minden irányba. A sült pulyka, a fácán, a májpástétom és a füstölt sonka mind vörössel permeteződött be. A grófnő kirántotta a villát a húsából, s a vér sugarakban indult meg lefelé a ruháján. Egy hangot se adott ki, csak megfordult, és egyenesen a szemembe nézett. Szeme most gyermeki ártatlanságot sugárzott, melybe csalódás vegyült. Megint a kölyök volt a Salamanca melletti erdőből, az árva kislány. Vörös haja a vállára omlott. Szemében egy-egy smaragdhold ragyogott. Tiszta volt, akár a nyári reggel. Felálltam, egyik kezemmel összefogtam a haját, mintha meg akarnám cirógatni, a másikkal előhúztam a rövid kardot a köpenyem alól, s egy suhintással levágtam a fejét. Ámult arckifejezéssel lógott a markomból – egy gyerek arca volt, akinek valami csodát mutattak. Nyaka csonkjából véres szökőkút tört fel. Teste előrebillent, s bíborszín sugarakkal árasztotta el a fogásokat. A fényűző asztal olyan lett, akár egy hentespult. A drága ruhákat sötét foltok borították. Sikolyok visszhangzottak, madarak felelgettek rájuk. Bőrtáskámba dugtam a fejet, az előkelő társaság felé fordultam, és így szóltam:

– *Perdóname! Buenas noches, señoras y señores.**

(Kovács Gergely Lajos fordítása)

Todor P. Todorov: *Hagabula*. Fordította Kovács Gergely Lajos. Gondolat Kiadó, Budapest, 2026. ISBN 978 963 556 723 2

* *Perdóname! Buenas noches, señoras y señores* (spanyol): Bocsássonak meg! Jó éjszakát, hölgyeim és uraim!